

ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ЗАЙНЯТОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

В аграрному секторі України в нинішніх умовах функціонують різні форми господарювання – починаючи від великих агрохолдингів, що мають великі земельні площі та краще матеріально-технічне забезпечення, закінчуючи малими фермерськими господарствами, які в сучасних умовах є необхідною умовою створення підприємницького класу на селі. При цьому ефективність їх функціонування визначається в основному ефективністю використання наявних ресурсів, зокрема трудових, які функціонують на основі мотиваційної зацікавленості.

Під мотивом трудової діяльності слід розуміти спонукання до праці. Проте в сучасній економічній літературі трудова мотивація визначається неоднозначно, зокрема, виділяють мотивацію праці та мотивацію до праці. Мотивація до праці є мотивацією зайнятості.

Згідно з Законом України «Про зайнятість населення», зайнятість – незаборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно.

Кожен має право на вільно обрану зайнятість. Примушування до праці у будь-якій формі забороняється. Добровільна незайнятість особи не може бути підставою для притягнення її до відповідальності [1].

Зайнятість населення забезпечується шляхом встановлення відносин, що регламентуються трудовими договорами (контрактами), провадження підприємницької та інших видів діяльності, незаборонених законом. Отже, мотивація зайнятості – це процес свідомого вибору людиною роду занять і місця роботи на ринку праці, а також тих інституційних структур, які опосередковують і регулюють її діяльність.

Мотивація зайнятості в сільському господарстві зумовлена значною мірою особливостями сільськогосподарського виробництва. Ними є, в першу чергу, сезонність виробництва, яка характеризується річною циклічністю виробництва в рослинництві, роботою з живими організмами в галузі тваринництва, певними особливостями інфраструктури сільського господарства. По-друге, обираючи сільське господарство як місце своєї діяльності, людина фактично обирає для себе певний спосіб життя – сільський, який за соціальними благами менш привабливий порівняно з міським. Даний фактор найбільш болючий для молоді, яка вирішує проблему вибору своєї сфери діяльності [2, с. 76].

Дослідження мотивів зайнятості робітників сільськогосподарських підприємств, населення, зайнятого в особистих селянських господарствах, та молоді, показало, що на першому місці завжди залишається розмір заробітної плати. Проте система обліку праці і нарахування заробітної плати в сільськогосподарських підприємствах містить багато недоліків. Так, у деяких господарствах не створено умови економічно самостійної діяльності первинних трудових колективів і конкретних робітників, невідпрацьований механізм прав та обов'язків, матеріальної і моральної відповідальності за кінцеві результати праці.

Оплата праці робітників рослинництва нараховується переважно за обсяг виконаних робіт відповідно до діючих у господарстві норм виробітку і тарифних ставок. При виконанні найбільш важливих і термінових робіт працівники отримують додаткову оплату. Проте преміювання за збільшення обсягу виробленої продукції та економію грошово-матеріальних цінностей не здійснюється, програми заохочення для підрозділів практично не розробляються [3, с. 347].

Отже, в умовах сьогодення українське село характеризується послабленням трудової мотивації працівників, деформацією трудових цінностей, зниженням трудової дисципліни, незацікавленістю працівників у підвищенні професійного рівня, наростанням трудової апатії і, як наслідок, відтоком трудових ресурсів. За таких умов значення набуває пошук факторів, які б сприяли збільшенню чисельності зайнятого в аграрній сфері населення та спонукали тих, хто вже працює, продовжувати працювати на підприємстві.

Список літератури:

1. Закон України «Про зайнятість населення» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
2. Ментей О.С. Особливості стимулювання праці в сільському господарстві // Матеріали підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького складу, аспірантів і здобувачів, 24-25 травня 2017 р. / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків: ХНАУ, 2017. – Ч.1. – С. 76-77.
3. Яровая В.В., Горкавий В.К., Ментей О.С. Развитие персонала как направление социально ответственного аграрного бизнеса Украины // Современные проблемы регионального развития: Собрание статей. Т.1. – Академичное издание Аграрного университета Пловдив, Болгария, 2014. – С. 344-348.